

O'zbekiston Respublikasi Ta'limni rivojlantirish
respublika ilmiy-metodik markazi

O'QUVCHILARNI KASBGA YO'NALTIRISH VA MEHNAT BOZORI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

O'Odiljonov – Ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-
metodik markazi bo'limi boshlig'i, mustaqil tadqiqotchi

2030-yilga borib jahon iqtisodiyotida innovatsion jarayonlar ta'siri natijasida quyidagi holatlar kuzatilishi mumkin:

❖ Texnologiyalar, sun'iy intellekt, avtomatlashtirish va demografik o'zgarishlar tufayli mehnat bozori strukturasi keskin o'zgaradi.

❖ 2030- yilgacha global miqyosda 170 million yangi ish o'rne yaratilishi, bir vaqtning o'zida 92 milliondan ortiq ish o'rniga talab kamayishi prognoz qilinadi.

❖ Yangi ish o'rinlar ko'payishi, masalan, texnologiya, kiberxavfsizlik mutaxassislari, ma'lumot tahlilchilari, sog'liqni saqlash va ta'lim sohasi xodimlari kabi kasblarda kuzatiladi.

Yoshlarning kasb tanlashga qiziqishi va milliy hunarlarga munosabati

❖ Yoshlar texnologiya, AKT, tadbirkorlik, chet tillar va ijodiy sohalarga ko'proq qiziqmoqda.

❖ Ko'plab bitiruvchilar oliy ta'limni maqsad qilsada, aniq kasb tanlashda ikkilanmoqda.

❖ Milliy hunarlarga qiziqish pasaygan bo'lsada, ustoz-shogird an'analar va davlat qo'llovi orqali ularni qayta tiklash imkoniyati mavjud.

❖ 7-sinfidan boshlab qiziqish va qobiliyatlarni aniqlash yoshlarning ongli kasb tanlashida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Talab keskin ortishi kutilayotgan sohalar
(yuqori talabli kasblar)

Sun'iy intellekt va AKT mutaxassislari

Katta ma'lumotlar tahlilchilari (*Big Data*)

Kiberxavfsizlik mutaxassislari

FinTech muhandislari

Sog'liqni saqlash mutaxassislari

Mobil ilova va veb-dasturchilar

Robototexnika va avtomatlashtirish muhandislari

Yashil iqtisodiyot mutaxassislari

Tanazzulga yuz tutayotgan va qisqarayotgan kasblar

Kassirlar va g'aznachilar

Telemarketologlar

Sayohlik agentlari

Pochta xizmati xodimlari

Ishlab chiqarishdagi ishchilar

Bosma OAV jurnalistlari

Qishloq xo'jaligida qo'l mehnati
Aqli texnika, dronlar va avtomatlashtirilgan sug'orish tizimlari qo'l mehnatini kamaytirmoqda.

Maktabdan boshlab bosqichma-bosqich kasbga yo'naltirish va real mehnat bozori bilan tanishtirish

O'qish bilan birga korxonalarda amaliyot o'tash

Psixologik maslahat va kasbga doir testlar orqali qiziqish va qobiliyatlarni aniqlash

Robototexnika, dasturlash, AKT, STEM va tadbirkorlik to'garaklarini tashkil etish

Ustoz-shogird an'anasi, mutaxassislar bilan uchrashuv va mahorat darslarini tashkil etish

IT-Parklar, kasb markazlari, qisqa muddatli kurslar tizimini kengroq tashkil etish

Oila, maktab va mahalla hamkorligida kasblar yarmarkalari va ochiq muloqotlar tashkil etish

Har bir yoshni zamonaviy mehnat bozoriga mos, raqobatbardosh kasb tanlagan kadr sifatida tayyorlash

Yoshlarni zamonaviy kasblarga yo'naltirishning samarali usullari

KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI

Mamlakatlar	Majburiy kasbga yo'naltirish	Boshlang'ich sinfdan boshlab	Izoh
AQSH	●	●	1984-yilgi Perkins aktiga ko'ra, AQSh maktablarida kasbga yo'naltirish maslahati ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida amalga oshiriladi
Buyuk britaniya	●	●	Kasbga yo'naltirish vaqti: 11-12 yosh: 12 soat; 12-13 yosh: 15 soat; 13-14 yosh: 24 soat; 14-15 yosh: 24 soat; 15-16 yosh: 20 soat; 16-17 yosh: 20 soat; 17-18 yosh: 12 soat
Germaniya	●	✗	Individual kasbga yo'naltirish maktab ta'limining so'nggi 2 yilida majburiy hisoblanadi.
Norvegiya	●	●	Kasbga yo'naltirish boshlang'ich sinfdan joriy etilib, yuqori sinflarda amaliy mashg'ulotlar olib boriladi: 8-sinf: 6 soat; 9-sinf: 8 soat; 10-sinf: 10 soat.
Rossiya	✗	●	Yuqori sinflarda kasbiy qiziqishlarni aniqlash uchun psixologik testlar o'tkaziladi va natijalarga ko'ra o'quvchilar variativ dasturlar asosida ta'lim oladi.
Finlyandiya	●	●	1-2-sinflarda kasbga yo'naltirish bo'yicha guruh mashg'ulotlari hamda 7-9-sinflarda haftasiga 2 soat majburiy kasbga yo'naltirish mashg'ulotlari o'tkaziladi.
Fransiya	●	✗	Kasbga yo'naltirish bo'yicha keng tarmoqli markazlar faoliyat yuritadi. Ular o'quvchilar va ota-onalarga kasb tanlash bo'yicha maslahatlar beradi.
Yaponiya	●	●	Yaponiya davlat maktablarida kasbga yo'naltirish majburiy o'rta maktabni tugatishdan 2 yil oldin, ya'ni 8-9-sinflarda boshlanadi.

RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KASBGA YO'NALTIRISH MODELINING UMUMIY TUZILMASI

AQShda kasbga yo'naltirish bo'yicha maslahatchilar faoliyatining modeli

O'quvchilarga kasblarning mazmuni va ularga qo'yiladigan talablar haqida ma'lumot beradi

Maktab miqyosida kasbga yo'naltirish ishlarini muvofiqlashtiriladi

O'quvchilarni oliy ta'lim muassasalari yoki kollejlarga kirishga tayyorlanadi

Ota-onalarga farzandlarining qiziqishlari va moyilligini rivojlantirish bo'yicha maslahatlar beradi

Psixologik testlar, bajarilgan ish namunalari va baholash natijalari asosida shaxsiy portfolioni shakllantirishda amaliy yordam ko'rsatadi.

Buyuk Britaniya kasbga yo'naltirish bo'yicha modeli

Federal bandlik agentliklari

8-sinf o'quvchilarini kasb tanlashga yo'naltirishni boshlaydi

Fakultativ kasbga yo'naltirish mashg'ulotlarini tashkil etadi

Yuqori sinflarda kichik guruhlar yoki yakka tartibda maslahatlar beradi

Maktab muvofiqlashtiruvchi

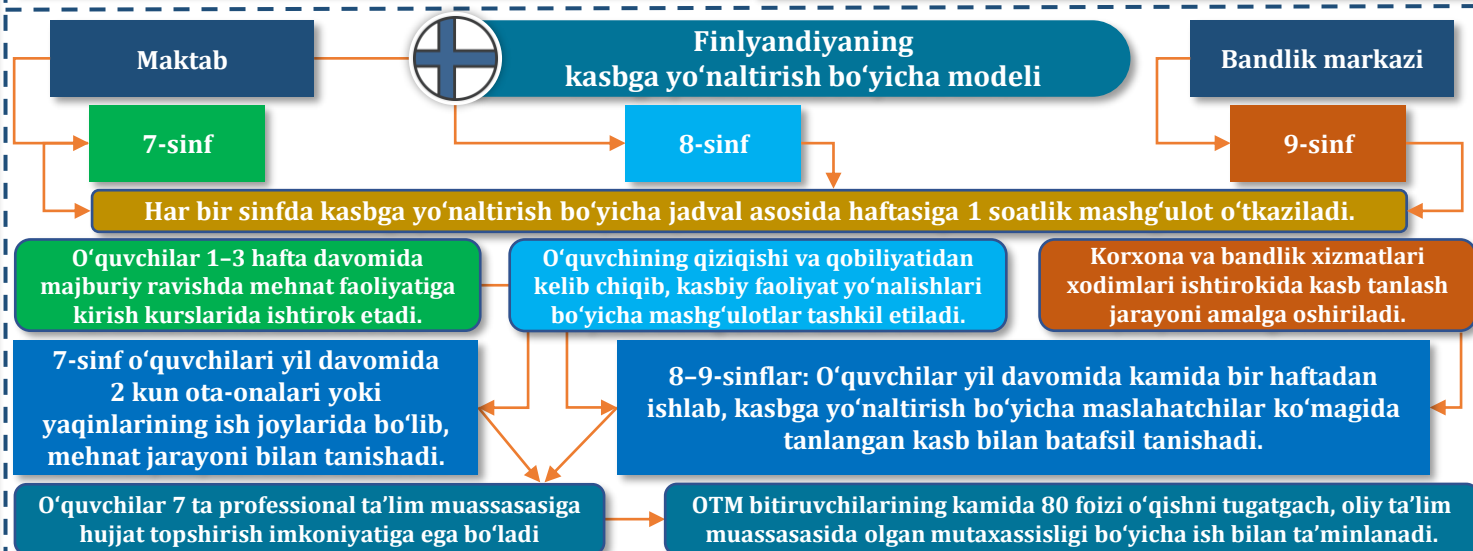
Kasbga yo'naltirish ishlarini rejalashtiradi va muvofiqlashtiradi

Haftasiga 2 soatdan 12 soatgacha kasbga yo'naltirish mashg'ulotlarini tashkil etadi

9-10-sinflarda ishlab chiqarishda kamida 2 haftalik amaliyot o'tashni ta'minlaydi

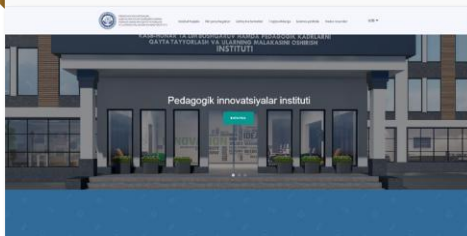

Platforma	Ishlab chiqqan tashkilot nomi	Qamrab olinishi rejalashtirilgan auditoriya	Asosiy funksiyalar	Sayt yaratilgan vaqti
<u>raqamlitalim.trm.uz</u> (Yagona raqamli ta'lim resurslari va xizmatlari portali)	Ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-metodik markazi	Pedagoglar, ta'lim ishtirokchilari, tadqiqotchilar	raqamli ta'lim resurslari va xizmatlari; metodik materiallar; me'yoriy hujjatlar; psixologik resurslar	22.06.2023
<u>e-kasb.uz</u> (Kasb-hunarlar platformasi)	Yoshlar ishlari agentligi, Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi va "Yoshlar – kelajagimiz" jamg'armasi	Yoshlar, o'quv markazlari, ta'lim ishtirokchilari	kurslar katalogi; o'qituvchi/markaz profillari; o'quv jarayonini onlayn tashkil etish	18.05.2021
<u>profnavigator.uz</u> (Kasbim kelajagim)	O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik respublika tashxis markazi	7-sinfdan boshlab o'quvchilar, pedagoglar va ota-onalar	testlar; "Kasblar olami" kontenti; kasbni qayerda o'rganish mumkinligi to'g'risidagi katalog.	08.29.2020
<u>prof.maktab.uz</u> (O'zingizga munosib kasbni aniqlang)	Innovatsiya, texnologiya va strategiya markazi	10–11-sinf o'quvchilari, maktab, hududiy markazlar	kasb-hunar o'qitish jarayonini yuritish; monitoring; bandlik tizimiga ulash	12.25.2010
<u>kasb.maktab.uz</u> (Hozirgi kunda yangi ma'lumotlar kiritilmayapti) <u>kasblar-atlasi.mehnat.uz</u> (Hozirgi kunda yangi ma'lumotlar kiritilmayapti)	Innovatsiya, texnologiya va strategiya markazi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi	Yoshlar, abituriyent, keng jamoatchilik	kasblar atlasi; kelajak kasblari bo'limlari; bir nechta testlar; texnikumlar va ta'lim shakllari katalogi.	12.25.2010 09.28.2011

INSTITUT RASMIY VEB-SAYTI

ipitvet.uz

Institut haqidagi to'liq
ma'lumotlar, e'lonlar va
yangiliklar berib
boriladigan rasmiy
manba

MALAKA OSHIRISH YAGONA AXBOROT TA'LIM PORTALI

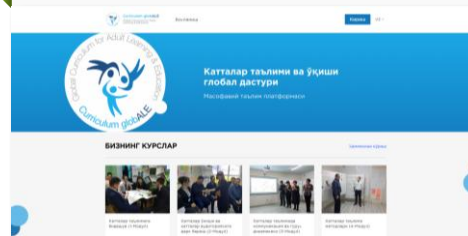

my.moqt.uz

Kasbiy ta'lim tizimida
faoliyat yuritayotgan
rahbar va pedagog
xodimlarning bevosita,
mustaqil va muqobil
malakasini oshirish
platformasi

MASOFAVIY TA'LIM PLATFORMASI

cgtvet.uz

Nemis Xalq
Universitetlari
assotsiatsiyasi (DVG)
bilan **"Curriculum
globALE"** xalqaro
dasturi asosida onlayn
malaka oshirish
platformasi

METODIK TA'MINLASH PLATFORMASI

edu.profedu.uz

Kasbiy ta'lim
muassasalari uchun
onlayn metodik
ta'minot platformasi

RAQAMLI TA'LIM RESURLARI PLATFORMASI

rtr.profedu.uz

Kasbiy ta'limda
o'qitiladigan fanlar
bo'yicha raqamli ta'lim
rusurslari,
professiogrammlar va
video materiallar
platformasi

QABUL JARAYONLARINI TASHKIL ETISH	KASBGA YO'NALTIRISH TADBIRLARINI AMALGA OSHIRISH	DUAL TA'LIM ASOSIDA O'QUVCHILAR QABULINI AMALGA OSHIRISH	O'QUVCHILARNING ISHLAB CHIQRISH VA DIPLOM OLDI AMALIYOTLARINI TASHKIL ETISH
KASBIY TA'LIM TASHKILOTINING O'QITISH IMKONIYATLARINI BELGILASH	TUMANDAGI UMUMTA'LIM MAKTABLARINING (9-11-SINF BITIRUVCHILARI) SONINI ANIQLASH VA ULARNI KASBGA YO'NALTIRISH	KORXONA TASHKILOTLAR BILAN HAMKORLIKNI YO'LGA QO'YISH	KORXONA TASHKILOTLAR BILAN HAMKORLIKNI YO'LGA QO'YISH
TUMAN HOKIMLIGI ORQALI TUMANDAGI ISH BERUVCHILAR RO'YXATINI OLISH VA ULAR BILAN HAMKORLIKNI O'RNATISH	MAHALLALARDA HOKIM YORDAMCHILARI BILAN HAMKORLIKDA KASB O'RGANISH ISTAGIDA BO'LGAN ISHSIZ FUQAROLARNI JALB QILISH	DUAL TA'LIM BO'YICHA TARG'IBOT- TASHVIQOT TADBIRLARINI TASHKIL ETISH	O'QUVCHILARNI AMALIYOT O'TASH UCHUN KORXONALARGA BIRIKTIRISH
TUMANDAGI YANGI TASHKIL ETILAYOTGAN KORXONA VA TASHKILOTLAR BILAN UCHRASHUVLAR TASHKIL ETISH	TUMAN MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM BO'LIMI BILAN KASBGA YO'NALTIRISH CHORA-TADBIRLARINI BELGILASH	KORXONA VA O'QUVCHI O'RTASIDA SHARTNOMA TUZISH	AMALIYOT O'TASH UCHUN ZARUR SHART-SHAROITLARNI YARATISH
XUSUSIY BANDLIK AGENTLIKLARI VA REKRUTING KOMPANIYALARI BILAN TASHQI MEHNAT BOZORI EHTIYOJLARINI O'RGANISH	KASB VA MUTAXASSISLIKLAR BO'YICHA VIDEOROLIKLAR TARQATMA MATERIALLAR ISHLAB CHIQISH VA IJTIMOIY TARMOQLARDA E'LONLAR BERISH	O'QUVCHILARNI DUALGA QABUL QILISH VA O'QITISHNI TASHKIL ETISH "4+2", "3+3"	AMALIYOTLARNI TASHKIL ETISH VA NAZORAT QILISH
QABUL PARAMETRLARINI SHAKLLANTIRISH			

GERMANIYA HALQARO TASHKILOTLARI BILAN HAMKORLIK ISHLARI

giz

Sparkasse

KFW

PAPENBURG

bsw

- 6 ta** loyiha doirasida **20 mln. yevroga yaqin** mablag' jalb qilindi
- 8 ta** kasblar bo'yicha ta'lim dasturlari ishlab chiqildi
- 45 nafar** mas'ul xodimlari Germaniyaga tashrifi tashkil etildi
- 820 nafar** direktor va pedagoglar moliyaviy savodxonlikka o'qitildi
- 16 ta** ta'lim muassasasida **680 ta** o'quvchi Germaniya dasturlarida (dual) o'qitildi
- 350 ta** ta'lim muassasasida dual ta'lim shaklida kadrlar tayyorlanmoqda
- 15 to'plam** tikuvchilik va **2 to'plam** oziq-ovqat bo'yicha ustaxona jihozlari xarid qilindi
- 3 ta** ko'p funktsiyali "Smartboard" xarid qilindi

- 42 mln yevro** mablag'lar jalb qilindi
- 8 ta** texnikumda yangi ustaxonalar tashkil etiladi
- Germaniya tajribasi asosida **1500 nafar** o'qituvchining malakasi oshiriladi

TEXNIKUMLARGA GERMANIYA TAJRIBASI JORIY QILINADI

- 01** Ta'lim dasturlari va baholash materiallari takomillashtiriladi
- 02** Savdo sanoat palatasi, Assosiasiyalar ishtirokida qabul parametrlari shakllantiriladi
- 03** Malakali kadrlar ish beruvchilar bilan hamkorlikda tayyorlanadi
- 04** Texnikumlarda nemis va ingliz tiliga o'qitish bo'yicha qo'shimcha darslar yo'lga qo'yiladi
- 05** Yakuniy attestatsiya ish beruvchilar ishtirokida demonstrasion imtihon asosida o'tkaziladi

GERMANIYA MODEL ASOSIDA TA'LIM JARAYONLARINI TASHKIL QILISH

O'QITISH

30% nazariy

70% amaliy

Dual ta'lim

TEXNIKUM

KORXONA

MALAKALI ISHCHI

KASBIY AMALIY IMTIHON

Tayyorgarlik ishlarini amalga oshirish

Har xil murakkablikda ishlarni qilish

Montaj ishlarini amalga oshirish

Bajarilgan ish sifatini tekshirish

BANDLIGINI TA'MINLASH

Kasbi: Quruvchi
Kvalifikatsiya: G'isht teruvchi
MSKOning 3-5 darajasi

Profta'lim DIPLOMI

B2

Nemis tili SERTIFIKATI

Ichki mehnat bozori

Tashqi mehnat bozori

2026-YILDA AMALGA OSHIRILADIGAN ISHLAR

- 01** Hududiy iqtisodiyot sanoat kartasi asosida kadrlar tayyorlashni yo'lga qo'yish
- 02** Amaliyotga yo'naltirilgan ta'limni rivojlantirish
- 03** Xorijiy (nemis va ingliz) tillarini o'rganishga keng sharoitlar yaratish
- 04** Halqaro va ijtimoiy hamkorlikni kengaytirish
- 05** "Texnikum + Ish beruvchi + Oliy ta'lim" modeli asosida amaliy bakalavriatni joriy qilish
- 06** Bitiruvchilarni baholash bo'yicha xalqaro standartlarni joriy qilish
- 07** Kasbiy ta'lim o'quvchilarini Worldskills Uzbekistan harakatidagi faolligini oshirish

Kar bolalar uchun kasb tanlashda quyidagilarga e'tibor berish kerak:

ko'rish, taktil va harakat asosida bajariladigan kasblar tanlash;
amaliy kurslar, ustoz - shogirdlik asosida o'rganish imkoniyatini yaratish;
maxsus metodika - imo - ishora bilan tushuntirish, dars videolari, real mashg'ulotlardan foydalanish;
jamiyatdagi inklyuzivlikni kuchaytirish (kar bolalar ham hamkorlikda ishlashi uchun).

Zaif eshitadigan va keyinchalik kar (*eshitish qobiliyati yo'qolgan*) bo'lgan bolalar uchun kasb tanlashda:

ularning sensor imkoniyatlari;
muloqot uslubi (masalan, imo-ishora tili, talaffuzidagi muammolar);
texnologik yordam vositalaridan foydalanish ko'nikmasi;
individual qiziqishlari e'tiborga olinishi zarur.

Kar bolalar uchun tavsiya etiladigan kasblar:

grafik dizayner;	rassom;
tikuvchi;	haykaltarosh;
kosmetolog;	fotograf;
kompyuterga texnik	avtomexanik;
xizmat ko'rsatuvchi;	nonvoy.

Kar bolalar uchun tavsiya etiladigan kasblar:

grafik dizayner;	qandolatchi
tikuvchi;	(<i>oshpaz yordamchisi</i>);
matbaa operatori	kompyuter dasturchisi
(<i>kitob muqovalovchi</i>);	(<i>veb-dasturchi</i>);
duradgor (<i>yog'ochsoz</i>);	florist (<i>gullar ustasi</i>).

Kasb tanlashda bolaning individual qiziqishlari, muloqot shakli (*masalan, imo-ishora tili yoki yozma aloqa*), hamda zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanish darajasi hisobga olinishi shart.

Ko'zi ojiz (ko'r) bolalar uchun kasb tanlash va uni puxta egallash imkoniyatlarini yaratish - nafaqat ularning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, balki inson huquqlariga asoslangan inklyuziv ta'lim tamoyillarini hayotga tatbiq etish yo'lida muhim qadamdir.

Ko'zi ojiz (ko'r) bolalar uchun tavsiya etiladigan kasblar:
dasturchi (*programmist*), veb-sayt testlovchi (*accessibility tester*);

musiqqa o'qituvchisi yoki ijrochisi, audio produser yoki ovoz muharriri, kompozitor yoki notalarni brayl bilan yozuvchi;

mijozlarga xizmat ko'rsatuvchi operator, telefon orqali maslahat beruvchi (*psixolog*), call-marketing sohasida ishlovchi mutaxassis;

yozuvchi, tarjimon, audio kitob muallifi, ijtimoiy media menejeri yoki kontent yaratuvchi;

ko'rishida muammosi bo'lgan bolalar uchun maxsus pedagog, psixologiya yoki reabilitatsiya bo'yicha maslahatchi, tarjimon (*og'zaki yoki yozma*);

massaj terapiyasi, sopol, to'qimachilik yoki zardo'zlik, qo'lda tayyorlanadigan buyumlar ustasi.

Zaif ko'ruvchi o'quvchilar ko'rish qobiliyatida muayyan cheklovlarga ega bo'lsalarda, maxsus yoritish, kontrastli materiallar, yirik shriftlar va zamonaviy texnologiyalar yordamida turli kasblarni egallashlari mumkin. Ular uchun tanlanadigan kasblar vizual yuklamani kamaytiradigan, hissiy, texnik yordam vositalari bilan qo'llab-quvvatlangan, xavfsiz va oddiy ish sharoitlarida bajariladigan bo'lishi zarur.

Zaif ko'ruvchi uchun tavsiya etiladigan kasblar:
kompyuter dizayneri (*yirik kontrastli interfeysli dizaynlar*);
kompyuter operatori (*ma'lumotlar bazasi bilan ishlovchi mutaxassis*);
tikuvchi;
radio boshlovchi (*ovozli kontent yaratuvchi*);
telefon operatori yoki mijozlar bilan masofaviy aloqa mutaxassisi (*call-center*);
mobil texnologiyalar bo'yicha mutaxassis (*smartfon va mobil ilovalar bilan ishlash*);
rassom (*Dekorativ-bezak san'ati rassomi*);
non, meva-sabzavot sotuvchisi.

E'tiboringiz uchun
rahmat!

